

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

ХОМЕНКО ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 339.97:338.28

**ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ЕКОНОМІКИ КИТАЮ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародної економіки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
АНТОНЮК Лариса Леонтіївна,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
директор Інституту вищої освіти КНЕУ

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
МЕШКО Наталія Петрівна,
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
завідувач кафедри менеджменту та туризму

кандидат економічних наук
МАКОГІН Зоряна Ярославівна,
Львівська комерційна академія,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Захист дисертації відбудеться «23» вересня 2014 року о 13-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.02 у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, к. 601.

Автореферат розісланий «22» серпня 2014 року.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Кальченко Т.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасній науково-технологічній парадигмі глобального економічного розвитку рушійними силами економічного зростання країн та їхнього лідерства у XXI столітті є ефективна реалізація людських, наукових, техніко-технологічних, фінансових, інфраструктурних та управлінських ресурсів, які сприяють високій інноваційній активності суб'єктів мікро- та макрорівня. Це підтверджується досвідом як країн-ключових інноваторів, так і нових лідерів, зокрема Китаю, який починає займати провідні позиції за фінансуванням науки і досліджень, високотехнологічним експортом, патентуванням, чисельністю науково-дослідницького та інженерного персоналу, постійно зростаючою продуктивністю праці за рахунок інноваційної складової.

Формування інноваційної конкурентоспроможності держав забезпечується розробкою та застосуванням ефективних механізмів реалізації науково-технологічного потенціалу в руслі концепцій сталого розвитку. Перед науковцями постає завдання теоретичного осмислення цих нових явищ і процесів, а перед урядами держав – розроблення ефективних національних стратегій інноваційного розвитку, орієнтованих на досягнення глобальної конкурентоспроможності, що обумовлює надзвичайну актуальність досліджуваної теми.

Серед наукових праць, у яких досліджено теоретичні та практичні засади інноваційного розвитку суб'єктів міжнародних економічних відносин для формування і нарощення їхніх динамічних конкурентних переваг, слід виокремити роботи таких зарубіжних вчених, як А. Баркер, А. Бекенбауер, Дж. Бернал, А. Блайдер, В. Бомол, Гр. Ван, Р. Вернон, О. Гассманн, В. Гуо, Е. Дандон, Я. Дейн, Ю. Джан, Д. Джу, С. Ентони, Х. Кім, А. Клайнкнехт, К. Кристенсен, П. Крукес, Д. Лаймонд, Г. Менш, Дж. Нам, К. Нгок, О. Онодера, Ц. Пен, Д. Пірс, М. Познер, М. Портер, К. Прахалад, С. Рамеш, Дж. Ріфкін, М. Робінсон, Е. Рот, Е. Стейнфелд, Б. Твісс, С. Фрісіке, Г. Хамел, Е. Харгадон, С. Харісон, Дж. Хау, Г. Чесброу, Й. Шумпетер та багатьох інших.

Проблеми формування інноваційної моделі країн вивчали українські вчені, серед яких З. Адаманова, Л. Антонюк, В. Білозубенко, В. Геєць, В. Дергачова, І. Єгоров, І. Каленюк, Д. Лук'яненко, З. Макогін, Н. Мешко, Є. Панченко, А. Поручник, С. Сіденко, В. Соловійов, Л. Федулова, А. Філіпенко, О. Швиданенко та інші. Значний внесок у дослідження інноваційних стратегій країн зробили такі організації: ОЕСР, ІНСІД, Світовий банк, ЮНКТАД, Всесвітній економічний форум, Міністерство науки і технологій КНР, Національна комісія Китаю з розвитку та реформ і багато інших.

Однак, у сучасній науковій літературі недостатньо повно розкрито теоретико-методологічні підходи до визначення інноваційної конкурентоспроможності країн; потребують удосконалення методики оцінки ефективності реалізації національного інноваційного потенціалу. Актуалізуються проблеми комплексного аналізу інноваційної політики КНР і її впливу на економічний розвиток та глобальну конкурентоспроможність. Це зумовило вибір теми дисертації, її мету та ключові дослідницькі завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах міжкафедральних науково-дослідних тем «Ресурси і

моделі глобального економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0106U004357) та «Стратегії національного розвитку в парадигмі глобальної економічної політики» (номер державної реєстрації 0111U007630) факультету міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», а також науково-дослідної теми МОН України №894 «Стратегія створення дослідницьких університетів світового рівня». Автором особисто досліджено теоретичні та практичні засади формування інноваційної конкурентоспроможності економіки Китаю, у тому числі стратегії створення університетів світового класу.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є теоретичне узагальнення концепцій інноваційної конкурентоспроможності країн, визначення ключових методик оцінки інноваційного статусу держав, дослідження механізмів забезпечення інноваційного лідерства КНР.

Виходячи з мети дослідження, у роботі поставлено такі завдання:

- розкрити природу та визначити зміст понять «інноваційний потенціал»; «інноваційна конкурентоспроможність економік країн»;
- узагальнити методики оцінки інноваційного розвитку країн;
- дослідити ретроспективу еволюції інноваційної політики КНР;
- провести комплексний аналіз інноваційного потенціалу Китаю та визначити ефективність його реалізації;
- здійснити бенчмаркінг інноваційної конкурентоспроможності країн-ключових інноваторів та КНР;
- оцінити інноваційну конкурентоспроможність Китаю;
- виявити та оцінити ключові чинники забезпечення інноваційної конкурентоспроможності КНР;
- дати прогностичну оцінку інноваційного розвитку Китаю;
- ідентифікувати та узагальнити національні пріоритети підвищення інноваційної конкурентоспроможності КНР та потенціал її технологічного лідерства;
- обґрунтувати стратегічні пріоритети інноваційного розвитку України, виходячи з позитивного досвіду КНР.

Об'єктом дослідження є процеси глобальної конкурентної взаємодії країн у інноваційній сфері.

Предметом дослідження є умови, фактори, механізми формування інноваційної конкурентоспроможності економіки Китаю.

Методи дослідження. Дисертаційне дослідження базується на використанні методологічного принципу єдності теорії та практики, прогнозуванні розвитку економічних процесів на основі методу наукової абстракції. Методологічною основою дисертаційного дослідження є історико-логічний метод (для визначення категорій «інноваційна конкурентоспроможність економік країн», «інноваційний потенціал»: п.1.1, п.1.2); системно-структурний аналіз економічних процесів та явищ (для дослідження ролі реформ інноваційної політики КНР: п. 2.1); аналіз і синтез (для дослідження методів оцінки інноваційного статусу країн, інноваційного потенціалу КНР: п.1.3, п.2.2, п.2.3); методи кількісних та якісних порівнянь (для оцінювання ефективності реалізації інноваційного потенціалу: п.2.3, п.3.1, п.3.2,

п.3.3); економіко-математичні методи (для оцінки ефективності реалізації інноваційного потенціалу та прогнозування інноваційного розвитку Китаю: п. 3.1); методи експертних оцінок (для обґрунтування чинників інноваційної конкурентоспроможності КНР: п. 3.1).

Джерельною та статистичною базами роботи виступають монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій (ОЕСР, ВЕФ, ЄБРР, Світового банку), комісії ООН, зокрема ЮНКТАД та ЮНІДО, Інституту менеджменту та розвитку, консалтингових компаній (Price Waterhouse Coopers, E&Y, McKinsey, KPMG), інформаційних агентств (Bloomberg, Reuters), журналу Economist, офіційні публікації Європейської Комісії, Президента США, Центрального уряду КНР, Статистичного бюро КНР, Міністерства науки і технологій КНР, Національної комісії з розвитку і реформ КНР, результати наукових досліджень ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», ресурси Інтернету.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає у теоретичному узагальненні сучасних концепцій інноваційного розвитку держав, обґрунтуванні їхньої інноваційної конкурентоспроможності та ефективності реалізації інноваційного потенціалу, розкритті механізмів формування конкурентного статусу та прогнозування інноваційної конкурентоспроможності Китаю, розробці стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку України.

Нові наукові положення, одержані особисто автором, які виносяться на захист, полягають у наступному:

вперше одержано:

- змістовне трактування поняття інноваційної конкурентоспроможності країни як її здатності за умов зростання впливу екзогенних чинників забезпечувати ефективну реалізацію національного і глобального ресурсів розвитку для створення та використання проривних інновацій з метою досягнення стійких лідируючих позицій на різних сегментах глобального ринку. На основі авторської методики, яка дозволяє системно врахувати реалізацію людського, фінансового, інфраструктурного і науково-технічного ресурсу та результативність інноваційної діяльності (патентна активність, експорт високотехнологічної продукції, екоінновації, продуктивність праці), визначено країни з високим інноваційним статусом (США, КНР, Японія); доведено значну залежність ефективності реалізації інноваційного потенціалу від витрат на дослідження та розробки, ступеня інформатизації, чисельності науково-дослідницького персоналу країни в рамках розробленої багатофакторної економетричної моделі. Шляхом розрахунку індексу інноваційної конкурентоспроможності регіонів КНР та кластерного аналізу (за допомогою SPSS 22.0) визначено кластери провінцій різних типів: низькоінноваційні (провінції Північно-Західного, Центрально та Північно-Східного Китаю), середньоінноваційні (Тяньцзинь, Шаньдун, Пекін та на перехідній стадії – Сичуань, Хубей, Фуцзянь), високоінноваційні (Гуандун, Цзянсу, на перехідній стадії – Шанхай, Чжецзян), що дозволило констатувати ще неподолані асиметрії регіонального інноваційного розвитку;

удосконалено:

- теоретичні засади дослідження інноваційного розвитку у період зміни економічної парадигми від другої промислової революції («коричнева» економіка),

яка ґрунтувалась на ієрархічності економічної влади та на традиційних технологіях – до третьої промислової революції («зелена» економіка), в основі якої горизонтальна взаємодія суб'єктів економічних відносин та новітні технології; доведено, що глобальна інноваційна конкурентоспроможність країн в ХХІ столітті базується на розвитку людського капіталу, зростанні урядового фінансування фундаментальних та прикладних досліджень; оперативній комерціалізації новітніх технологій, які забезпечують зростання економіки, стандартів життя населення, енергетичну самодостатність, екологічний розвиток в руслі реалізації національних інтересів, що підтверджено міжнародними експертними оцінками на прикладі КНР;

- методичні підходи до аналізу ефективності реалізації інноваційного потенціалу країн, які відрізняються від існуючих оцінкою системного впливу його ресурсних складових: фінансових (сукупні витрати на дослідження і розробки), людських (кількість дослідників), науково-технологічних (кількість дослідницьких проєктів), інноваційно-інфраструктурних (розвиток e-government, кількість користувачів Інтернету, персональних комп'ютерів, користувачів швидкісного Інтернету) на процеси генерації та комерціалізації знань, це дозволило підтвердити високу ефективність інноваційної діяльності КНР та спрогнозувати її подальше зростання до 2020 року;

дістало подальший розвиток:

- оцінка ефективності інноваційної політики КНР з виокремленням трьох основних етапів її реалізації: 1-й (1975-1994 рр.) – початок трансформацій та системні реформи, які характеризуються визначенням ключових завдань розвитку науки і технологій, економічною модернізацією сільського господарства та індустріалізацію, формуванням національної інноваційної системи з ринковим механізмом, переходом від стратегії запозичення інновацій до створення власних, становленням та розвитком системи захисту інтелектуальної власності; 2-й (1995-2005 рр.) – поглиблення реформ на основі програм та проєктів розвитку науки і техніки шляхом збільшення фінансування, формування університетів світового класу, інтеграція національної інноваційної системи у глобальну; 3-й (2006 р. – дотепер) – реформи, направлені на становлення інноваційної нації, що характеризуються ефективністю реалізації інноваційного потенціалу у високо-, середньо- та низькотехнологічних галузях промисловості для досягнення глобальної конкурентоспроможності. Виявлені ключові фактори успішності інноваційної політики – системність, послідовність, неухильне дотримання курсу державних реформ, масштабне використання потенціалу зарубіжних партнерів та ринків, формування винятково сприятливого інституціонального середовища та сучасної інфраструктури;

- систематизація національних інноваційних пріоритетів КНР: короткострокові (до 2015 року) – нарощення загальних витрат на дослідження і розробки, стимулювання співпраці між університетами, бізнесом та державою, розвиток альтернативної енергетики, біо- та медичних технологій, впровадження низьковуглецевих технологій в промисловість; середньострокові (до 2020 року) – нарощення фінансування НДДКР, розбудова інноваційної економіки через створення проривних інновацій та їхня комерціалізація у низько-, середньо- та високотехнологічних секторах, зростання інноваційної активності бізнесу, створення проривних технологій в інформаційних системах, у сфері біо-, нано-, та аерокосмічних технологій, нарощення розвитку

адитивного виробництва; довгострокові (до 2050 року) – збільшення витрат на дослідження і розробки до 3,5% ВВП, досягнення глобального інноваційного лідерства за рахунок фінансування високо- та середньотехнологічних секторів економіки, розвитку альтернативної енергетики, охорони здоров'я, захисту довкілля, використання можливостей космосу та океану, вирівнювання регіональних асиметрій для забезпечення національної економічної безпеки. На основі економетричної моделі та оптимістичного сценарію інноваційного розвитку доведено, що глобальне технологічне лідерство КНР забезпечуватиметься за рахунок нарощення фінансування пріоритетних досліджень і розробок та їх реалізацією не тільки у високо-, а й середньо- та низькотехнологічних секторах економіки;

- обґрунтування інноваційного розвитку України на основі довгострокової стратегії до 2030 року, яка повинна реалізуватися в три етапи: 1-й (2015-2019) – розвиток національної інноваційної системи на ринкових засадах; створення високотехнологічних зон з пільговим режимом оподаткування для малих і середніх підприємств, венчурних компаній; розробка галузевої інноваційної системи для сільського господарства з відповідними фінансовими стимулами; збільшення бюджетних видатків на розвиток пріоритетних технологій (адитивні, аерокосмічні, наноматеріали, штучний інтелект, альтернативні джерела енергії); надання цільових грантів 10 конкурентним університетам, що потребує зростання витрат на дослідження і розробки не нижче 1,5% ВВП; 2-й (2020-2025) – інтеграція національної інноваційної системи у глобальну та формування і розвиток галузевих інноваційних систем у всіх секторах економіки; створення високотехнологічних кластерів; сприяння реалізації високотехнологічного експортного потенціалу; створення національної мережі «енергетичного» Інтернету; розвиток енергоефективної транспортної інфраструктури, що вимагає збільшення витрат на НДДКР до 2,5% ВВП; 3-й (2026-2030) – інтеграція національної енергетичної мережі у глобальну та досягнення енергетичної незалежності та самодостатності; стимулювання розвитку технологій генерації енергії космосу, широке використання екоінновацій у всіх секторах економіки, поглиблення розвитку наук про життя; стимулювання розвитку кластерів світового рівня, що потребує збільшення витрат на дослідження і розробки на рівні 3% ВВП.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення сформульованих автором теоретичних положень, висновків та рекомендацій полягає у тому, що вони можуть слугувати методологічною базою формування та реалізації стратегії інноваційного розвитку в Україні з метою нарощення її глобальної інноваційної конкурентоспроможності. Практичні положення дисертаційної роботи щодо дослідження становлення системи вищої освіти КНР, аналізу сучасних стратегій інноваційного розвитку Китаю та законодавчого забезпечення інноваційної політики в розрізі реформ системи вищої освіти та формування університетів світового класу в КНР, дослідження політики фінансування системи освіти Китаю були використані у поточній роботі Науково-дослідним інститутом економічного розвитку ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» в рамках теми №894 «Стратегія створення дослідницьких університетів світового рівня» (довідка №13/14-01 від 18.01.2012 р.). В поточній роботі Київського обласного центру з інвестицій та розвитку було використано наукові результати дисертаційного дослідження, що стосувалися дослідження

концепції сучасного інноваційного розвитку країн, а також світових методик оцінки інноваційного статусу держав, аналізу сучасних стратегій інноваційного розвитку Китаю, законодавчого забезпечення інноваційної політики КНР та дослідження стратегії створення зон техніко-економічного розвитку, а також розвитку високотехнологічних кластерів (довідка №89 від 10.06.2013 р.). У рамках наукової співпраці з Інститутом економічної та культурної географії Університету імені Лейбніца (м. Ганновер, Німеччина) була проведена оцінка інноваційної активності підприємств України в трьох областях – Київська, Харківська, Львівська (довідка від 26.09.2013 р., номер гранту 266834). В поточній роботі Інституту вищої освіти ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» було використано результати дисертаційного дослідження, які стосувалися стратегії формування університетів світового класу Китаю (довідка №011 від 19.12.2013 р.). Основні теоретичні положення і висновки використано у навчальному процесі кафедри міжнародної економіки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при викладанні циклу дисциплін «Міжнародна економіка», «Управління міжнародною конкурентоспроможністю», «Глобальне конкурентне лідерство» (довідка від 30.05.2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Всі наукові результати, які викладені в дисертаційному дослідженні та виносяться на захист, одержані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і теоретичні висновки дисертації обговорювалися на 11 міжнародних наукових та науково-практичних конференціях: 77-ма наукова конференція «Соціально-економічний розвиток України на початку XXI століття» (20-21 квітня 2010 р., м. Київ); Науково-практична конференція «Сучасні проблеми і шляхи вирішення в науці, транспорті, виробництві і освіті 2010» (20-27 грудня 2010 р., м. Одеса); X Всеукраїнська ювілейна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Реорганізація інституційної архітектури в посткризовий період розвитку економіки» (14-16 квітня 2011 р., м. Чернівці); III Міжнародна науково-практична конференція «Імперативи розвитку України в умовах глобалізації» (13-14 травня 2011, м. Чернігів); V Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція «Сучасна наука в мережі Інтернет» (29-30 вересня 2011, м. Тернопіль); Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Наукові дослідження і їх практичне застосування. Сучасний стан і шляхи розвитку 2011» (4-15 жовтня 2011, м. Одеса); Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми економіки: теоретичні та практичні аспекти» (27-28 січня 2012 року, м. Дніпропетровськ); Міжнародна наукова конференція «Emerging Europe 2012» (27 березня 2012 – 02 квітня 2012 р., м. Варшава, Польща); Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми і перспективи розвитку науки і освіти в умовах Європейської інтеграції» (24 – 27 жовтень 2012 р., м. Варшава, Польща); Науково-практична конференція «Економіка і підприємництво: формування інноваційних моделей розвитку» (5-9 вересня 2013 р., м. Херсон, 7-8 червня 2013 року); Міжнародний науково-практичний семінар «Європейська інтеграція: досвід Польщі та України» (м. Луцьк, м. Люблін, Польща).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано автором самостійно у 16 наукових працях загальним обсягом 8,5 д.а., з них: 3 – у наукових фахових

виданнях, 1 – у науковому фаховому виданні України, що входить до міжнародних наукометричних баз, 1 – у зарубіжному виданні, 11 – в інших виданнях.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Загальний обсяг дисертації становить 190 сторінок друкованого тексту. Дисертація містить 16 таблиць на 9 сторінках, 31 рисунок на 16 сторінках, список використаних джерел налічує 188 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано його мету, завдання, об'єкт і предмет, визначено методологічну основу і методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення.

У **розділі 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження інноваційної конкурентоспроможності країн»** досліджено концепції інноваційного розвитку суб'єктів міжнародних економічних відносин, розкрито сутність інноваційного потенціалу в системі конкурентного розвитку держав, узагальнено ключові методики оцінки інноваційного розвитку країн.

На основі узагальнення положень теорії третьої промислової революції, автором якої є радник президентів таких країн, як Німеччина, Данія, Казахстан та КНР Дж. Ріфкін, встановлено, що відбувається зміна економічної парадигми від другої промислової революції («коричнева» економіка), яка ґрунтувалась на принципі ієрархічності економічної влади та таких технологіях, як вуглеводнева енергія, атомна та ядерна енергетика, металургія і хімія, – до третьої промислової революції («зелена» економіка), в основу якої покладено принцип горизонтальної взаємодії суб'єктів економічних відносин та новітні технології: генерація альтернативної енергії, її збереження, акумулювання, розподіл на основі «енергетичного» Інтернету; гібридні двигуни; адитивне виробництво; штучний інтелект; нано- та біоматеріали. Ці положення знайшли своє відображення і в концепції екоінноваційної конкурентоспроможності (В. Новлес, С. Геннінгсон, Р. Янгман, А. Фаулнер) як здатність суб'єктів господарювання створювати такий спектр інноваційних товарів і послуг – екоінновацій, які сприяють максимальній віддачі та здійснюють позитивний вплив на довкілля.

Проведений теоретичний аналіз різних концепцій інноваційного розвитку суб'єктів міжнародних економічних відносин дозволив автору узагальнити їх на основі критерію розвитку та залучення до інноваційних мереж: відкриті інновації (Г. Чесброу); технологічне брокерство (Е. Харгадон); краудсорсинг (Дж. Хау, М. Робінсон); національні інноваційні системи (В. Лундвал, Р. Аткінсон).

В роботі доведено, що надважливе місце при оцінюванні інноваційного розвитку країн займає категорія «інноваційна конкурентоспроможність економіки країн», яка недостатньо висвітлено в економічній літературі, тому автор обґрунтовує її як здатність за умов зростання впливу екзогенних чинників забезпечувати ефективну реалізацію національного і глобального ресурсів розвитку для створення та використання проривних інновацій з метою досягнення стійких лідируючих позицій на світових ринках.

Дисертант, дослідивши сучасні підходи відомих зарубіжних економістів до визначень категорії «інноваційний потенціал», виявив різні точки зору стосовно цієї дефініції, а саме як: сукупність ресурсів розглядали М. Портер, С. Стерн, експерти ЮНЕСКО; передумови та засоби - М. Мьорле, Д. Шпрехт, інноваційний капітал – Е. Брукінг, К. Басон. Це дало змогу обґрунтувати власне визначення категорії «інноваційний потенціал країн» як сукупності національного людського, фінансового, інформаційного, інфраструктурного, науково-технологічного, управлінського ресурсів та їх ефективної реалізації для генерування нових знань, втілення їх у новітні товари, послуги, які мають попит на глобальному ринку.

В роботі досліджено підходи авторитетних міжнародних організацій до вимірювання інноваційного потенціалу країн, серед яких методики Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Глобального інноваційного індексу INSEAD; Світового банку (КАМ – the Knowledge Assessment Methodology); Глобального індексу конкурентоспроможності країни Всесвітнього економічного форуму; Інноваційного союзу ЄС; агентства Economist Intelligence Unit, що стало основою авторської методики оцінки ефективності реалізації інноваційного потенціалу, яка відрізняється від існуючих визначенням системного впливу його ресурсних складових на процеси генерації та комерціалізації результатів інноваційної діяльності.

Дисертантом проаналізовано методичні підходи щодо оцінки інноваційного розвитку країни та визначено основні методики: глобальні – бенчмаркінг інноваційного розвитку країн світу з метою визначення інноваційних лідерів та ключових чинників, які забезпечують провідні позиції країни (Глобальний інноваційний індекс INSAED, Міжнародний інноваційний індекс BCG, Індекс інноваційної спроможності, Глобальний інноваційний барометр GE, Глобальний інноваційний індекс Bloomberg, Глобальний індекс інноваційної політики ITIF, Глобальний інноваційний індекс чистих технологій Cleantech); регіональні – оцінка інноваційного розвитку в межах регіональних утворень (Система показників інноваційного розвитку Європейського Союзу, Скандинавський інноваційний монітор, Індекс екоінновацій країн Азії та Європи); національні – моніторинг реалізації інноваційної політики країни задля визначення ефективних інструментів (зокрема, система індикаторів Індексу нової економіки Американського фонду інформаційних технологій та інновацій, Інноваційний індекс Великої Британії, Китайський інноваційний індекс, Національний індекс корпоративних інновацій Малайзії). В роботі доведено, що ці методики не дозволяють системно оцінити інноваційну конкурентоспроможність країн, тому розроблена авторська методика, яка базується на двох групах показників – ресурсні: витрати на дослідження і розробки, чисельність науково-дослідного персоналу, наявність суб'єктів національної інноваційної системи (науково-дослідницькі установи, провідні університети, інноваційні підприємства), інформаційна інфраструктура (кількість користувачів Інтернету, готовність до електронного уряду) та показники результативності інноваційної діяльності: продуктивність праці, кількість патентів, міжнародних публікацій, експорт високотехнологічної продукції, екоінновації (кількість патентів на екоінновації, екологічно чисті технології, екологічна продуктивність).

У розділі 2 «Механізми забезпечення інноваційного лідерства Китаю» проведено ретроспективу еволюції інноваційної політики, реалізації науково-технологічного потенціалу, визначено ефективність його реалізації, проведено бенчмаркінг показників інноваційної конкурентоспроможності КНР.

Автором на основі аналізу інноваційної політики КНР виокремлені три етапи за критерієм ефективності реалізації інноваційного потенціалу. Перший етап (1975-1994 рр.) - характеризуються початком трансформацій та системними реформами і визначенням національних пріоритетів розвитку науки і технологій (Національний план розвитку науки і техніки 1978-1985), економічною модернізацією сільського господарства та індустріалізацією (Десятирічний план розвитку народного господарства 1976-1985; Програма сприяння розвитку сільського господарства на основі інновацій «Іскра»); формуванням національної інноваційної системи на основі ринкового механізму, переходом від стратегії запозичення інновацій до створення власних (Державна програма високотехнологічних досліджень та розробок «863», План рішення пріоритетних науково-технічних проблем державного значення «Штурмовий план»; Програма розвитку науки і технологій «Факел»).

В роботі показано, що другий етап (1995-2005 рр.) характеризувався поглибленням реформ і реалізацією інноваційного потенціалу на основі програм та проектів розвитку науки і техніки шляхом збільшення фінансування (Програма фундаментальних досліджень і розвитку «973»), формуванням університетів світового класу (Програми створення університетів світового класу «985» та «211»), інтеграцією національної інноваційної системи у глобальну.

Основою третього етапу (2006 р. – дотепер) стали реформи для досягнення глобального інноваційного лідерства та становлення інноваційної нації через ефективну реалізацію інноваційного потенціалу у високо-, середньо- та низькотехнологічних галузях промисловості, які закладено в стратегіях: «Стратегія розвитку науки і техніки 2006-2020 рр.», «Дванадцятий п'ятирічний план розвитку КНР 2011-2015 рр.»; Стратегія «Китай 2030», «Дорожня карта розвитку науки і технологій до 2050 року». Це дозволило виявити системність і послідовність реформ, виокремити ефективні інструменти національної інноваційної системи: урядові програми (довгострокові та середньострокові національні стратегії та стратегії інноваційного розвитку провінцій, галузеві п'ятирічні плани), територіальні об'єднання (зони техніко-економічного розвитку, спеціальні економічні зони, мегакластери), фінансові (надання цільових грантів найконкурентнішим вищим навчальним закладам, податкових пільг, преференцій, податкових кредитів наукоємним підприємствам в спеціальних зонах та експортно-орієнтованим підприємствам) (рис.1).

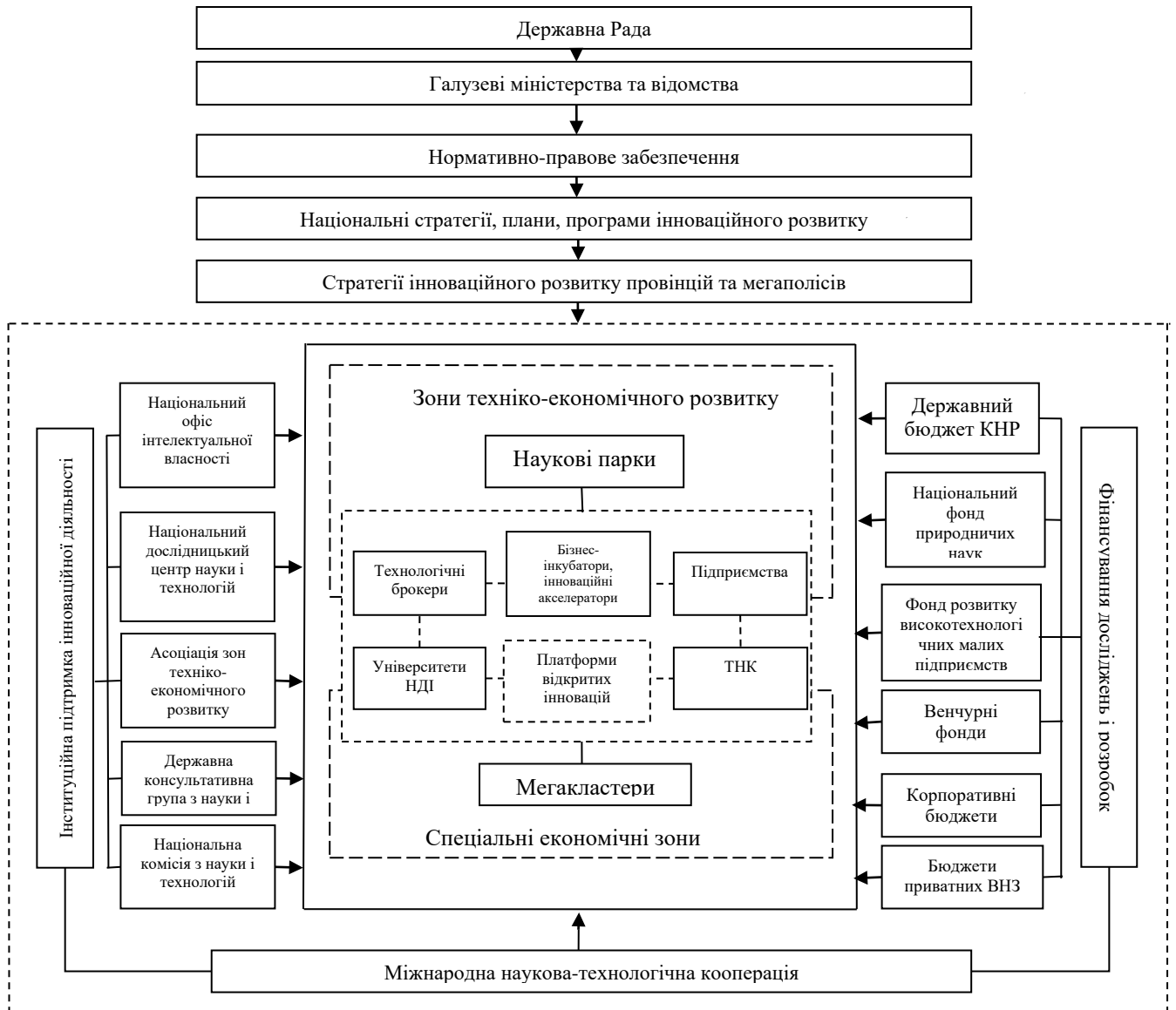

Рис.1. Національна інноваційна система КНР

Джерело: розроблено автором

У дисертації на основі авторської методики оцінено індекс інноваційної конкурентоспроможності економіки країн-ключових інноваторів (США, Японія, Швеція, Швейцарія, Сінгапур) та КНР за такими субіндексами: витрати на дослідження і розробки, чисельність науково-дослідницького персоналу, суб'єкти національної інноваційної системи, інформаційна інфраструктура, продуктивність праці, кількість патентів, міжнародних публікацій, високотехнологічна продукція, екоінновації.

Дисертантом на основі оцінки інноваційної конкурентоспроможності економіки країни виокремлено високоінноваційні країни (США, КНР, Японія) та визначено, що за показником ефективності інноваційної діяльності Китай виступає лідером, а його конкурентними перевагами є: зростання частки експорту високотехнологічної продукції, кількість патентів резидентів та закордоном (рис. 2).

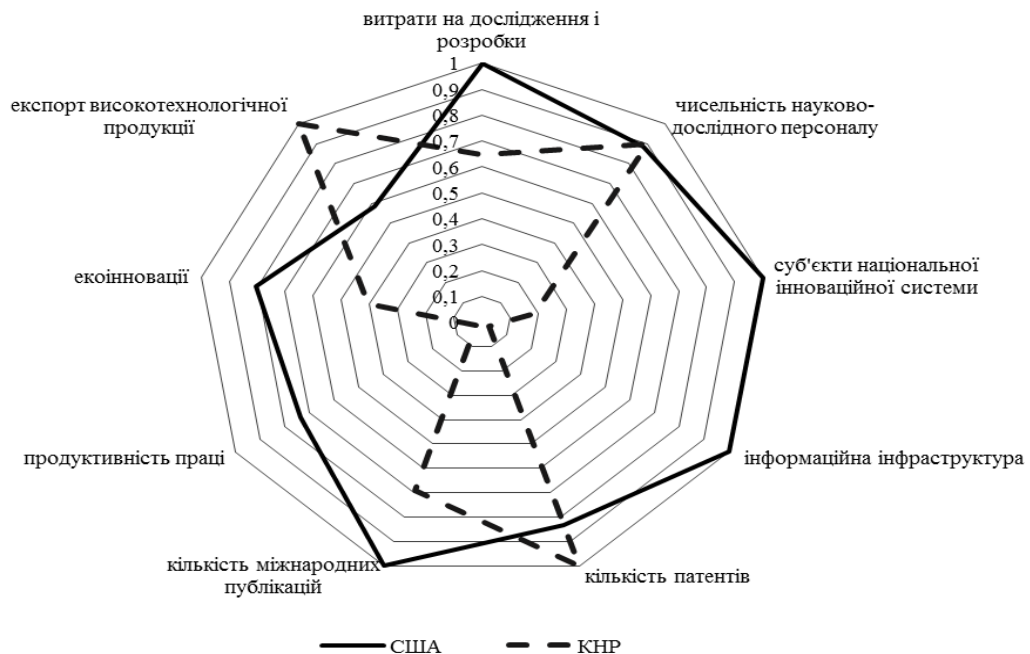

Рис. 2. Багатокутник інноваційної конкурентоспроможності економіки КНР та США
Джерело: розраховано автором

Автором було розроблено економіко-математичну модель на основі кореляційно-регресійного аналізу, де факторами є: витрати на НДДКР – X_1 ; дослідницький персонал – X_2 ; інформаційна інфраструктура – X_3 ; суб'єкти національної інноваційної системи – X_4 ; результируючим показником моделі є інтегрований показник, що включає: кількість патентних заяв, високотехнологічний експорт, кількість публікацій, екоінновації, продуктивність праці – Y . За допомогою програмного продукту SPSS 22.0 за даними міжнародної статистики було розраховано параметри багатофакторної регресійної моделі взаємозв'язку залежної та пояснюючих змінних наступного вигляду $Y = 1,98 \cdot X_1 + 1,28 \cdot X_2 + 1,59 \cdot X_3 + 0,25 X_4$. За результатами моделювання було встановлено високу апроксимуючу здатність моделі (коефіцієнт детермінації на рівні 0,99). F-критерій Фішера, що відповідає цьому значенню коефіцієнта детермінації, дорівнює 3031,3, що свідчить про адекватність моделі, оскільки перевищує табличне значення при шести ступенях свободи та рівні значущості $\alpha=99\%$. В роботі зроблено висновок, що в системі факторів інноваційної конкурентоспроможності значний вплив здійснюють сукупні витрати на НДДКР, людський капітал та рівень інформатизації; відповідно, коефіцієнти впливу складають 1,98; 1,28; 1,59.

Дисертантом доведено, що КНР через постійне нарощення витрат на дослідження і розробки у високо-, середньо та низкотехнологічних секторах, зростання чисельності науково-дослідницького персоналу стає технологічним лідером поряд із США та Японією (табл.1).

Таблиця 1

Показники ефективності реалізації інноваційного потенціалу країн-ключових інноваторів, 2012 р.

Країни	США	КНР	Японія	Швеція	Швейцарія	Сінгапур
--------	-----	-----	--------	--------	-----------	----------

Показники						
Патенти резидентів та закордоном, одиниць	468960	561377	488744	21711	41213	4872
Технологічний експорт, % від світового, у т.ч.:						
- високотехнологічний	9,60	16,37	4,59	0,76	2,75	4,30
- середньотехнологічний	10,10	11,72	9,44	1,31	0,97	1,42
- низькотехнологічний	6,03	17,80	7,09	1,27	1,14	1,05
Технологічний імпорт, % від світового, у т.ч.						
- високотехнологічний	12,38	13,10	4,01	0,79	1,58	2,78
- середньотехнологічний	15,3	7,38	2,63	1,04	1,02	1,43
- низькотехнологічний	10,4	3,86	2,62	1,17	1,14	1,47
Ринкова частка на світовому ринку ІКТ, %						
- експорт	7,74	30,7	4,06	0,67	0,17	6,39
- імпорт	15,3	18,2	4,64	0,83	0,54	4,59
Цитовані наукові публікації, тис. одиниць	582,7	404,9	127,2	32,9	38,3	17,05
Кількість університетів в Топ-500 за Шанхайським рейтингом	150	42	21	11	7	2

Джерело: складено автором на основі даних ОЕСР, ВОІВ, ЮНКТАД

В роботі визначено, що основою інноваційного розвитку КНР є системність, послідовність, неухильне дотримання курсу державних реформ, масштабне використання потенціалу зарубіжних партнерів та ринків; формування сприятливого інституціонального середовища та сучасної інфраструктури.

У розділі 3 «Стратегічні напрями інноваційного розвитку Китаю у XXI столітті» здійснено прогноз інноваційного розвитку країни, визначено національні інноваційні пріоритети підвищення інноваційної конкурентоспроможності економіки та потенціал лідерства КНР у високотехнологічному сегменті глобального ринку.

Автором на основі економіко-математичної моделі складено прогноз інноваційного розвитку КНР за трьома сценаріями: базовий (при збереженні середньорічних темпів зростання сукупних витрат на дослідження і розробки, чисельності науково-дослідницького персоналу, кількості суб'єктів національної інноваційної системи та інформаційної інфраструктури ефективність інноваційної діяльності зросте в середньому на 11,8%); оптимістичний (нарощення темпів зростання витрат на НДДКР (15%), чисельності дослідників (25%), кількості підприємств (11%) та рівня інформаційної інфраструктури (9%), темп середньорічного зростання ефективності реалізації інноваційного потенціалу - 19,7%), песимістичний (збереження висхідної тенденції ефективності інноваційної діяльності з меншими темпами її зростання, обсяг витрат на НДДКР в середньому збільшиться в 1,2 рази, кількість дослідників в 1,2 рази, кількість суб'єктів національної інноваційної системи – в 1,1 рази). Результати прогнозної оцінки підтверджено автором на основі опитування експертів та науковців міжнародних організацій, університетів Китаю, Великої Британії, Німеччини, США, Росії (50 експертів) та доведено, що КНР досягне глобального інноваційного лідерства за рахунок комерціалізації інновацій (20% респондентів), державного стимулювання інноваційного розвитку (17%), розвитку фундаментальної та прикладної науки (16%).

Дисертантом доведено, що у забезпеченні національної інноваційної конкурентоспроможності держав важливою є регіональна інноваційна складова.

Проведені розрахунки інноваційної конкурентоспроможності регіонів КНР на основі кластерного аналізу, використовуючи програмний пакет SPSS 22.0, визначено п'ять кластерів провінцій та їх типи: низькоінноваційні (провінції Північно-Західного, Центрально та Північно-Східного Китаю), на стадії переходу до середньоінноваційних (Сичуань, Хубей, Фуцзянь), середньоінноваційні (Тяньцзинь, Шаньдун, Пекін), на стадії переходу до високоінноваційних (Шанхай, Чжецзян), високоінноваційні (Гуандун, Цзянсу). У роботі досліджено стратегію довгострокового розвитку провінції Гуандун та її регіональну інноваційну систему, яка демонструє найвищу в КНР ефективність реалізації науково-технологічного потенціалу.

Автором на основі аналізу сучасної інноваційної політики визначено стратегічні пріоритети інноваційного розвитку КНР: короткострокові (12-й П'ятирічний план розвитку 2011-2015 рр.) – збільшення витрат на дослідження і розробки до 2,2% ВВП, стимулювання співпраці між університетами, бізнесом та державою, розвиток альтернативної енергетики (сонячна, вітру, океану), біо- та медичних технологій, впровадження низьковуглецевих технологій в промисловість.

В роботі узагальнено середньострокові пріоритети на основі «Стратегії інноваційного розвитку 2006-2020 рр.», які полягають у нарощенні витрат на НДДКР до 2,5% ВВП, розбудові інноваційної економіки через створення проривних інновацій та їхня комерціалізація у низько-, середньо- та високотехнологічних секторах, зменшенні залежності від іноземних технологій, зростанні інноваційної активності бізнесу, створенні проривних технологій в інформаційних системах (штучний інтелект), поглиблення досліджень у сфері біо- і нанотехнологій, нарощення розвитку адитивного виробництва, аерокосмічної та океанологічної сфер.

Дисертантом проаналізовано довгострокові стратегічні напрями інноваційного розвитку, які базуються на реалізації стратегій «Китай 2030» та «Дорожня карта розвитку науки і техніки 2050 р.», в основу яких покладено збільшення витрати на дослідження і розробки до 3,5 % ВВП, досягнення глобального інноваційного лідерства за рахунок фінансування високо- та середньотехнологічних секторів економіки, розвитку альтернативної енергетики; охорони здоров'я, захисту довкілля (технології відновлення екосистем і контролю забруднення), використання можливостей космосу та океану (генерація енергії космосу, морські біотехнології), вирівнювання регіональних асиметрій задля забезпечення національної економічної безпеки.

В роботі обґрунтовано доцільність впровадження досвіду Китаю в Україні на основі розробки довгострокової стратегії інноваційного розвитку «Україна 2030», яка базуватиметься на технологіях третьої промислової революції та реалізуватиметься в три етапи: 1-й (2015-2019 рр.) – нарощення витрат на НДДКР до 1,5% ВВП; формування національної інноваційної системи з ринковим механізмом та галузевої інноваційної системи для сільського господарства; створення високотехнологічних зон; стимулювання розвитку університетів світового класу; 2-й (2020-2025 рр.) – збільшення витрат на дослідження і розробки до 2,5% ВВП; інтеграція національної інноваційної системи у глобальну; формування та розвиток галузевих національних інноваційних систем у всіх секторах економіки та високотехнологічних кластерів; 3-й (2026-2030 рр.) – зростання витрат на дослідження і розробки до 3,5% ВВП; стимулювання розвитку кластерів світового рівня. Ключовими інструментами

реалізації інноваційної політики повинні стати: державні програми (довгострокові та середньострокові національні та регіональні стратегії інноваційного розвитку, галузеві плани), територіальні об'єднання (високотехнологічні зони, технологічні кластери, кластери світового рівня), фінансові (цільові гранти вищим навчальним закладам, державні субсидії для приватних НДДКР, податкові пільги, преференції, податкові кредити наукоємним підприємствам в спеціальних зонах та експортно-орієнтованим підприємствам); міжнародна кооперація (посилення взаємодії міжнародних інститутів вищої освіти та національних дослідницьких установ, долучення до міжнародної дослідницької мережі, трансфер технологій).

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо визначення сутності інноваційної конкурентоспроможності країн, факторів її формування та сучасних методик оцінювання. Комплексне дослідження інноваційної політики, ефективності функціонування національної інноваційної системи, механізмів забезпечення технологічного лідерства та інноваційної конкурентоспроможності економіки КНР дало автору можливість зробити наступні висновки:

1. На сучасному етапі розвитку світової економіки головними чинниками конкурентної боротьби суб'єктів міжнародних економічних відносин та їх високого конкурентного статусу стають інновації. Держави з ефективними національними інноваційними системами, в яких постійно виникають та комерціалізуються новітні знання та технології, забезпечують високі темпи економічного зростання. На сьогодні в умовах загострення конкурентної боротьби, яка відбувається не лише на мікроекономічному, а й на міждержавному, міжрегіональному рівнях, глобальне лідерство забезпечується переходом до третьої промислової революції, яка базується на поствуглеводневому та адитивному виробництві, проривних інформаційно-комунікаційних, нано- та біотехнологіях, а швидкість розробки нової продукції та їх випереджуюча комерціалізація дає стратегічні конкурентні переваги у XXI столітті.

2. Пріоритетом розвитку країн-ключових інноваторів за умов зростання впливу екзогенних чинників стає формування інноваційної моделі розвитку через забезпечення ефективного реалізації національного і глобального ресурсів розвитку для створення та використання проривних інновацій з метою досягнення стійких лідируючих позицій на різних сегментах глобального ринку. Забезпечення інноваційної конкурентоспроможності відбувається через ефективну реалізацію людського, фінансового, інформаційного, інфраструктурного, науково-технологічного, управлінського ресурсів у генеруванні нових знань та втілення їх у новітні товари, послуги, які мають попит на глобальному ринку. Оцінку інноваційної конкурентоспроможності необхідно проводити за допомогою багатофакторної моделі, яка враховує: витрати на дослідження і розробки, чисельність науково-дослідного персоналу, наявність суб'єктів національної інноваційної системи, інформаційну інфраструктуру, продуктивність праці, кількість патентів, міжнародних публікацій, експорт високотехнологічної продукції, екоінновації.

3. Високий інноваційний статус мають США, КНР та Японія, який забезпечений ефективним функціонуванням національних інноваційних систем, інтегрованих в глобальну, захистом інтелектуальної власності та характеризується найвищими рівнями продуктивності праці, патентної активності, цитуванням міжнародних наукових публікацій, екоінноваціями та найбільшою часткою технологічної продукції в сукупному експорті. Їх конкурентними перевагами є постійно зростаючі великомасштабні витрати на дослідження і розробки, багаточисленний науково-дослідницький корпус, наявність університетів світового класу та транснаціональних корпорацій і компаній з високою інноваційною активністю, розвинута інформаційна інфраструктура, розвиток міжнародної науково-технологічної кооперації та інтеграція у глобальні інноваційні мережі на основі відкритих інновацій, сприятливе регіональне інноваційне середовище, оптимальне використання науково-технологічного потенціалу. Проведені в роботі розрахунки інноваційної конкурентоспроможності регіонів КНР показали асиметричність регіонального інноваційного розвитку Китаю та дозволили визначити високоінноваційні провінції – Гуандун і Цзянсу, в яких ефективно функціонують регіональні інноваційні системи з потужними джерелами венчурного капіталу та сучасною інфраструктурою інноваційної сфери (платформи відкритих інновацій, акселератори, бізнес-інкубатори тощо).

4. Динамічний інноваційний розвиток КНР зумовлює ефективна інноваційна політика уряду, яка носить системний, стратегічно виважений, багаторівневий характер та забезпечує зростаючі міжнародні конкурентні позиції китайським товаровиробникам. У своєму розвитку національна інноваційна система пройшла еволюцію від планової до ринкової моделі з відповідними інструментами: урядові програми (довгострокові та середньострокові національні стратегії та стратегії інноваційного розвитку провінцій, галузеві п'ятирічні плани), територіальні об'єднання (зони техніко-економічного розвитку, спеціальні економічні зони, мегакластери), фінансові (надання цільових грантів конкурентним вищим навчальним закладам, податкових пільг, преференцій, податкових кредитів наукоємним підприємствам в спеціальних зонах та експортно-орієнтованим підприємствам).

5. Стратегічна мета досягнення глобального технологічного лідерства до 2050 року, котра знайшла концептуальне відображення у сучасних стратегіях інноваційного розвитку КНР, реалізація яких передбачає: нарощення витрат на дослідження і розробки; стимулювання співпраці між університетами та бізнесом; розвиток та оперативна комерціалізація проривних інновацій у пріоритетних сферах (екологічно чиста енергія, наноматеріали, інформаційно-комунікаційні технології, екологічне сільське господарство, захист довкілля, океанологія, аерокосмічне та адитивне виробництва). Доведено, що пріоритетні заходи, які направлені на підвищення інноваційної конкурентоспроможності китайських товаровиробників через нарощення фінансування пріоритетних досліджень та їх реалізацію у високотехнологічних, середньо- та низькотехнологічних секторах економіки забезпечать становлення КНР як інноваційної нації.

6. Незважаючи на високий рівень транснаціоналізації економіки України, її потужний науково-технологічний і людський потенціал, вона суттєво відстає за показником інноваційної конкурентоспроможності не тільки від країн-ключових

інноваторів, але й держав з новоствореними ринками. Для подолання глибокого технологічного розриву необхідно вжити термінові заходи: формування національної та галузевих інноваційних систем з ринковим механізмом і посилення взаємозв'язків між ключовими суб'єктами; створення високотехнологічних зон з преференційними режимами для малих і середніх підприємств та кластерів світового рівня; формування вітчизняних університетів світового класу; збільшення обсягів державного і приватного фінансування пріоритетних проривних технологій у сферах адитивного та аерокосмічного виробництва, наноматеріалів, інформаційно-комунікаційній, альтернативної енергетики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Хоменко О.В. Теоретичні концепції інноваційного потенціалу країни / О.В. Хоменко // Інноваційна економіка. – 2012. – №3 (29). – С. 204-207 (0,3 д.а.)
2. Хоменко О.В. Особливості та етапи формування інноваційної моделі розвитку Китаю / О.В. Хоменко // Міжнародна економічна політика. – 2012. – Спеціальний випуск. – Ч.2. – С.359-364 (0,4 д.а)
3. Хоменко О.В. Асиметрії інноваційного розвитку провінцій КНР в умовах забезпечення національної економічної безпеки / О.В. Хоменко // Інноваційна економіка. – 2014. - №2. – С. 209-214 (0,6 д.а)

У зарубіжному виданні та науковому фаховому виданні України, яке зареєстроване у міжнародних наукометричних базах:

4. Хоменко О.В. Інноваційна конкурентоспроможність країн / О.В. Хоменко // Актуальні проблеми економіки (SciVerse Scopus by Elsevier, EconLit, Index Copernicus, EBSCOhost, Ulrich's Periodicals Directory, Cabell's Directories, ABI/Inform (by ProQuest)). – 2011. - №8 (122). – С. 100-105 (0,4 д.а.)
5. Хоменко О.В. Инновационная политика Китайской Народной Республики / О.В. Хоменко // Экономика и предпринимательство. – 2013. – № 11. –С.159-162 (0,4 д.а)

В інших виданнях:

6. Университет исследовательского и предпринимательского типа: европейский опыт для Молдовы, России и Украины. Научно-практическое издание / кол. Автор; рук. Авт. Кол. Хименко О.А. – К.: ООО «Т. А. Т. ГРУП», – 2011. – 346 с.
 - Хоменко О.В. Современный образовательный и научный потенциал стран центральной и восточной Европы. – С. 24-28 (0,6 д.а.)
 - Хоменко О.В. Образование в Центральной и Восточной Европе в координатах Болонского процесса. – С. 49-52 (0,7 д.а.)
 - Хоменко О.В. Рейтинги учебных заведений исследовательского и предпринимательского типа. – С. 78-84 (0,3 д.а.)
 - Хоменко О.В. Особенности становления Европейского Союза как мирового центра науки и технологий типа. – С. 141-147 (0,9 д.а)
 - Хоменко О.В. Особенности инновационного развития Китая. – С. 271-278 (0,9 д.а)
7. Хоменко О.В. Інноваційні стратегії країн-інноваторів / О.В. Хоменко // Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної

конференції «Сучасні проблеми і шляхи вирішення в науці, транспорті, виробництві і освіті 2010». Том 14. Економіка. – Одеса: Черноморье, 2010. – С. 5-8 (0,2 д.а.)

8. Хоменко О.В. Інноваційна модель розвитку Китаю / О.В. Хоменко // Реорганізація інституційної архітектури в посткризовий період розвитку економіки: матеріали X-ї Всеукраїнської ювілейної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених. – Чернівці: ЧНУ, 2011. – С. 244-245 (0,2 д.а.)

9. Хоменко О.В. Досвід Китаю у розбудові національної інноваційної системи / О.В. Хоменко // Імперативи розвитку України в умовах глобалізації: Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 13-14 травня 2011 року): Матеріали доповідей та виступів. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2011. – С. 71 (0,2 д.а.)

10. Хоменко О.В. Сучасна стратегія Китайської Народної Республіки у формуванні університетів світового класу / О.В. Хоменко // Сучасна наука в мережі Інтернет. Матеріали 5-ї Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції 29-30 вересня 2011 р. – Тернопіль: Тайп, 2011. – С. 45-47 (0,2 д.а.)

11. Хоменко О.В. Методика оцінки інноваційного статусу країн в умовах глобалізації / О.В. Хоменко // Збірник наукових праць Sworld. За матеріалами міжнародної конференції «Наукові дослідження і їх практичне застосування. Сучасний стан і шляхи розвитку 2011». Том 16. Економіка, фізика і математика. – Одеса: Черноморье, 2011. – С. 42-44 (0,2 д.а.)

12. Хоменко О.В. Еволюція системи вищої освіти Китаю як складової інноваційного потенціалу держави / О.В. Хоменко // Актуальні проблеми економіки: теоретичні та практичні аспекти. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ.: НО «Перспектива», 2012. – Частина I. – С. 96-98 (0,3 д.а.)

13. Хоменко О.В. Формування інноваційної моделі розвитку Китаю / О.В. Хоменко // Проблеми і перспективи розвитку економічної науки і освіти в умовах Європейської інтеграції. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (24 жовтня – 27 жовтня 2012р., м. Варшава, Польща). – Донецьк: ТОВ «Економічний науково-освітній центр», 2012. – С. 27-32 (0,3 д.а.)

14. Хоменко О.В. Досвід Китаю у створенні університетів світового класу / О.В. Хоменко // Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України». – 2012. - №3 (Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу). – Том 1. – С.52-55 (0,6 д.а.)

15. Хоменко О.В. Формування національної інноваційної моделі розвитку Китаю / О.В. Хоменко // Економіка і підприємництво: формування інноваційних моделей розвитку: матеріали науково-практичної конференції (м. Херсон, 7-8 червня 2013 року). – Херсон.: Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 18-20 (0,2 д.а.)

16. Хоменко О.В. Досвід Китаю у створенні університетів світового класу / О.В. Хоменко // International Scientific Herald. – 2013. – Edition 6. – С. 473-480 (0,6 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Хоменко О.В. Формування інноваційної конкурентоспроможності економіки Китаю. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. ДВНЗ

«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2014.

Дисертація присвячена дослідженню умов, факторів, механізмів формування інноваційної конкурентоспроможності економіки Китаю.

У дисертації розглядаються теоретичні засади інноваційної конкурентоспроможності країн та узагальнюються методики їх оцінювання. Автором розрахована інноваційна конкурентоспроможність країн та визначено держави з високим інноваційним статусом. Досліджено вплив ефективності реалізації інноваційного потенціалу на інноваційну конкурентоспроможність країн. Досліджено ретроспективу еволюції інноваційної політики та механізми формування високої інноваційної конкурентоспроможності КНР. Дано прогностичну оцінку інноваційного розвитку КНР.

Узагальнено національні коротко-, середньо- та довгострокові пріоритети інноваційної політики КНР до 2050 року. Запропоновано стратегічні шляхи інноваційного розвитку України.

Ключові слова: інноваційна конкурентоспроможність, інноваційна політика, інноваційний потенціал, КНР, третя промислова революція, проривні технології.

АННОТАЦИЯ

Хоменко О.В. Формирование инновационной конкурентоспособности экономики Китая. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана». – Киев, 2014.

Диссертация посвящена исследованию условий, факторов, механизмов формирования инновационной конкурентоспособности экономики Китая.

В диссертации рассматриваются теоретические основы инновационной конкурентоспособности стран и обобщены методики их оценки. Автором рассчитана инновационная конкурентоспособность стран и определены государства с высоким инновационным статусом. Исследовано влияние эффективности реализации инновационного потенциала на инновационную конкурентоспособность стран. Исследовано ретроспективу эволюции инновационной политики и механизмы формирования высокой инновационной конкурентоспособности КНР. Представлено прогностическую оценку инновационного развития КНР.

Обобщены национальные кратко-, средне-, и долгосрочные приоритеты инновационной политики КНР до 2050 года. Предложены стратегические пути инновационного развития Украины.

Ключевые слова: инновационная конкурентоспособность, инновационная политика, инновационный потенциал КНР, третья промышленная революция, прорывные технологии.

ANNOTATION

Khomenko O.V. Building of Chinese economic innovation competitiveness. – Manuscript.

A thesis for the Academic Degree of Candidate of Economic Science in specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – SHEE “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”. – Kyiv, 2014.

The thesis is devoted to building Chinese economic innovative competitiveness. The thesis is considered theoretical basis of the research subjects of innovative development of international economic relations. The mechanism providing innovative leadership of the PRC has been investigated. The evolution of innovative development of China is determined. The basic methodological approaches to the assessment of the status of innovation is disclosed. The efficacy of the implementation of the innovation capacities of the key innovators is evaluated and the factors that affect the competitiveness of the economy of innovation are identified in the thesis. The innovative locations of China are identified on the technique of assessing innovation competitiveness of regional economies, with the use of cluster analysis. The mechanism of innovation development of Ukraine is masterminded aimed at creation of innovative economic competitiveness.

The innovative competitiveness of the economy as an economic system's ability to provide for any influence of endogenous and exogenous factors on effective exploitation of national resources (human, financial, scientific, technological, information) through the use of appropriate organizational and legal mechanisms, management, and integration into the global scientific technological space in order to achieve technological leadership and sustainable economic development is studied and described in this thesis.

The methodological approaches to the analysis of the effectiveness of the innovation capacity of China is based on such factors: finance (total spending on research and development), human capital (number of researchers), science and technology (number of research projects), infrastructure (number of universities, research institutions), which make impact on innovation potential effectiveness in the processes of generation, diffusion and commercialization of knowledge. All data on these factors allowed to calculate the innovation performance of China and discover a steady upward trend of the innovation potential effectiveness.

The theoretical background of the innovative development is based on the change in the paradigm of economic development from the second industrial revolution technologies, based on the use of energy minerals (brown economy); to the third industrial revolution, which is based on five principles (green economy): production of alternative energy, energy storage, energy distribution network, electric transport system. The theory of third industrial revolution has proved that economic competitiveness in the 21st century is based on eco-innovation that provide economic growth, quality of life, energy self-sufficiency, as well as the implementation of national interests.

The retrospective analysis of innovation policy of the People's Republic has allowed single to out three stages of building and implementing innovative capacity: 1-st (1975-1994 years) – the beginning of transformations and system reforms, characterized by defining key objectives of the development of science and technology, economic modernization in agriculture economy, and industrialization; structural changes in the innovation system of China, the transition from borrowing innovations to creating their own; 2nd (1995–2005) - the deepening of reform and implementation of innovative capacity on the basis of introduced programs and projects of science and technology through increased funding, the formation of world-class universities, a focus on social

innovation; 3rd (2006–2030): the formation of an innovative nation characterized by lengthening the innovative capacity of high-, medium-and low-tech industries to achieve global innovation leadership. It is possible to identify systematic and sequence reforms, highlighting the effective tools: government programs (long-term and medium-term national strategies, five-year plans, the strategy of innovative development of the provinces), territorial associations (areas of technical and economic development, special economic zones, mega-clusters), financial support (grants, benefits, preferential treatment, tax credits).

On the basis of economic-mathematical models and methods three scenario projections innovative development of China were developed and it was proved that China will reach a global innovation leadership in the 21st century by financing priority research and development in high-, medium-and low-tech industries, employment growth, increasing volume of venture capital investments, growth of innovative competitiveness - patent activity, technological exports eco-innovation, productivity, and academic citations.

Key words: innovation competitiveness, innovation policy, innovation capacity (potential), China, Third Industrial Revolution, breakthrough technologies.